

Izhaja 10. in 25. dan
vsakega meseca ter
velja za celo leto
3 gld., za pol leta
1 gld. 60 kr.
Na anonimne do-
pise se ne ozira.
Kopirski in na oče-
no poslane knjige
se ne vrača.

Popotnik.

Spisi in dopisi
naj se blagovoljno
posiljati (frankl-
rani) vredništvu
(Reiserstrasse - 8),
naročilne.
oznania in rekla-
macije pa založni-
štvu: tiskarju J.
Leonu v Mariboru.

List za šolo in dom.

Štev. 20.

V Mariboru, 25. oktobra 1883.

IV. tečaj.

Spoznavaj življenje!

„Non scholae, sed vitae“.

Ves šolski pouk mora meriti sosebno na dejansko življenje, v katero prestopi otrok po dovršenem šolanju. Zato je treba pri vseh učnih predmetih in na vseh učnih stopnjah imeti ta smotor pred očmi, ker le tako se obvaruje otrok onega formalizma, kateri preobločuje duh otroški s premnogimi nerazumljivimi pojmi, a dejansko uporabljivost ostavlja nerazvito. Temu smotru služijo več ali manj vsi predmeti, in naloga učiteljeva je ravno stvarino tako pripraviti, da stopi v neposredno službo tej svrhi. Dejanska uporabnost kakega predmeta pa je tako obsežna in njena izpeljava tako raznolika, da je treba učitelju vsestranske seznanitve z dejanskim življenjem in z njega razmerami, ako hoče temu namenu zadostiti. Dejansko življenje in njega potrebe se nikakor ne smejo pri pouku v nemar puščati, in slab učitelj bi bil oni, kdor bi hotel vsako učno stvarino za vse otroke v vseh slojevih človeške družbe po enakem kopitu obdelovati. Tu nastane glavna naloga učitelju, da se popolnem seznaní z življenjem, za katero mu je otroke pripravljati, kajti kdor hoče za življenje učiti, mora v prvi vrsti sam življenje poznati. Neuvaževanje te zahteve pa pripelje učitelja na kriva, postranska pota, po katerih nikdar ali le nepopolno doseže pravi namen ljudske šole.

Življenje samo pa je zelo raznotero. Vsak stan človeške družbe ima nekaj zase, kar ga razlikuje od drugega; vsak kraj rodi svoje posebnosti. Sploh pa zavisi življenje ljudstva od njega opravil, od nravi, mišljenja, običajev, šeg in navad, od njegove darovitosti, omike i. t. d. Učitelju je poučevati otroke raznih slojev, a vsem mora znati takoj s prva ustrezati. To bi bila jedna, a najložja stran spoznavanja življenja, ustvarjajoča ljudski značaj. Tega spoznati ni težko, sosebno v ožjem krogu učiteljevega delovanja. A samo to spoznanje še ne zadostuje učitelju, kateri otroke za življenje sploh pripravlja. V človeškem, kakor sploh v svetovnem življenju v obče nahaja se še mnogo, česar ne sme uiti pazljivemu očesu učiteljevemu, ako hoče svoje otroke osposobiti, da se bodo v vseh razmerah poznejšega življenja mogli gibati. Res, da ima ljudska šola v prvi vrsti le temelj položiti, na katerem se dalje razvijajoč more postati človek uporaben za pravo življenje. A ravno ta temelj je tako obsežen, kakor so dejanske razmere v življenju sploh različne. Zato treba vsem tem različnim razmeram temelj postaviti, in to vže v ljudske šoli, in ne, kakor bi se znalo misliti, še le v posebnih, recimo strokovnih šolah; kajti velika večina otrok prestopi iz šolskega takoj v dejansko življenje, in za te bilo bi potem življenje ptuje, svet nerazumljiv, dejanske razmere pa v marsičem pogubonosna.

Ta temelj postaviti pa je čisto mnogo težje, nego bi se na prvi pogled mislilo, ker uprav tu je treba, da pozna učitelj življenje v vseh oblikah in v vseh slučajih. A tega manjka še marsikteremu učitelju, bodisi da je še premlad in premalo izkušen, ali da je malomaren in nevzprejemljiv za razne vtise življenja, ali pa da živi v takih razmerah, da mu ni mogoče življenja preučiti. Vzlasti na deželi živi marsikteri

učitelj ločen od vsakega prometa; zato mu tudi brez mnovega truda in napora, brez ogromnih troškov, ktere mu pa njegova služba komaj dopušča, ni moči spoznati življenja v vsej mnogoternosti. A ipak mora obrazovati otroka za življenje, in ne le za ozki in omejeni krog, v katerem otrok neposrednje živi, ne le, da bi ga osposobil, da ne dela isto in tako, kakor so njegovi predniki delali. S tem ne bi podal svojim učencem spretnega orožja, da bi se mogli vspešno boriti z življenjem, ne bi obvaroval marsiktere rodbine onega uboštva, ktero se prenaša od roda do roda, ne bi pripomogel pojedincem, da bi se povzdignili iz nižjih stanov do boljše zdanjosti. To more le oni učitelj storiti, kteri pozna vse zahteve življenja, kteri se trudi ves svoj pouk tako vravnati, da bode ž njim naravnost ustrezal človeškim potrebam.

Uprav zdanji, novejši čas napredoval je v nekerih zadevah tako velikansko, da je res težavno preskrbeti otroka z vsemi duševnimi sredstvi za poznejši boj v življenju. Ker pa je to neobhodno potrebno, zato tudi učitelju ne preostaje drugega nego seznaniti se z vsemi takimi pojavi in potem iste na najpripravnejši način otrokom raztolmačiti. Naš čas zahteva od človeka mnogo več, kot se je preje zahtevalo; potrebe časa so večje, — a v istej meri je tudi težavneje, tem potrebam ustrezati. Zato ne zadostuje še, da se učitelj s temi potrebami samo seznaní, on jih mora tudi razumeti in presojeti, mora imeti zdravo razsodnost za pravo in dobro, za ono, kar koristi pojedinim slojevom človeške družbe. Naš čas pa ni le v dobrem napredoval, marveč tudi v slabem. Nevarnosti časa, brezna, ktera zijajo brezskrbnemu človeštvu nasproti, poizka pota, po kterih hodé si pripravljá ljudstvo samo sebi gotov pogin, vse to in še več drugega treba učitelju poznati, da vé potem mladino voditi le po pravih potih in jej podajati le ono, kar jo mora čuvati nevarnosti časa. To doseči je pa še težavneše, kot v napredku v raznih strokah človeške znanosti ne zaostajati, kajti to so le bolj formalne strani človeške družbe, in teh ne vidi takoj vsako oko. Pa tudi o tem, kar se godi na obširnem, svetovnem polju življenja, mora se učitelj seznaniti, če hoče za življenje poučevati. Celó v važnejših vprašanjih v politiki, v veri, v socijalnih razmerah ne sme ostati nepoučen. S tem, se vé, ni še rečeno, da bi se moral s takimi rečmi strankarsko pečati in se globočje v te pojave življenja spuščati, a tega se mu ne more in ne sme zabranjevati, da ne bi si ustvaril vlastne sodbe o takih pikrih rečéh. To se dandanes zahteva od vsakega omikanca človeka, kdor neče veljati za figuranta na velikem odru življenja. To je potrebno vsakemu omikanecu, kdor hoče s svojo besedo vmes poseči, učitelju pa vzlásti zato, da more svoje učence obvarovati preteče škode in gotove pogibelji. Vendar mora učitelj pred vsem in vedno svoj poklic pred očmi imeti ter se nikdar ne sme brez potrebe uglobljati v taka vprašanja. Učitelju ni ravno treba povsod, kjer bi se mu ponujala prilika, vmes govoriti in vse najboljše vedeti, a razumeti mora vendar le ta vprašanja, ako hoče iz sebe ven, iz vlastnega prepričanja dobrodejno uplivati na mladino; kajti mladina se uda le prerada naopačnim in nerazumljenim težnjam, izhajajočim iz pogubonosnih virov.

Takovo spoznavanje življenja in njega pojav zahteva mnogo žrtev na denarju in času, in obojega nedostaje marsikteremu učitelju. Zategadelj je vresničenje gori navedenih zahtev težavno. Gmotna štedljivost pa in umna razdelitev časa pomagali mu bodete vsaj nekoliko iz te zadrege. V večjih krajih se dá to mnogo lažje doseči, nego v osamljenih; vrhu tega ponuja ravno mestno življenje toliko prilik za opazovanje življenja, da bi bilo pač dobro, ko bi vsak učitelj nekaj časa poprej služboval v kakem mestu ali večjem kraju, predno se poda, morda za vselej, v kak saznoten kraj. Tu se mu delokrog in krog opazovanja tako zoži, da kmalu ničesar več ne vé, kaj se godi na velikem svetovnem pripristu.

Nikdar pa naj učitelj ne izgubi srčnosti in zaupanja v dosego stavljenega smotra. Marsikdaj ga opovira v takem delovanju surovost mladine, nerazumnost roditeljev, preziranje višjih oblastev in še mnogo drugih okolnosti, vendar naj neumorno deluje na korist otrok. A paziti mu je, da mladini ne podajo onega, kar se dandanes tu pa tam také rado zahteva. Previden in razumen učitelj bode vse poprej dobro premislil in se iz različnega stališča prepričal o tem, kar more v resnici v blagor člo-

veštvi biti. Marsikaj, kar se mu bode sicer priljubilo, moral bode opustiti, marsikaj pa, česar do zdaj še ni v šoli omenjal, moral bode ob priliki razložiti, kajti le tako je mogoče, da se odstranijo kvarljivi uplivi današnjega časa, ki se pojavljajo na socialnem polju. Vse to pa bode storilo, da postanejo njegovi učenci kedaj vrli možje, blage žene, ki se morejo vsem zapeljivostim življenja upirati in to, kar jim je šola podala, ohraniti kot dragocen dar še do pozne starosti.

Franjo Gabršek.

Kako je vaditi deco vbogljivosti pri domači odgoji?*)

Kdo se pač pri premišljevanju tega predmeta ne spominja srečnih dnij svoje prve mladosti! Kako živo se nam vrsté prijetni spomini iz srečnih dnij njezne mladosti, ko smo brezskrbno, bosí in razoglavi tekali po pisanih tratih domovja očetovega, ko smo nabirali pisane cvetice ob šumečem potoku, delali jezove in mline v žoburajočem travniškem jarku itd. Dostikrat smo v svojej sreči pozabili na dom, in še le zahajajoče sonce ali celo glas zvona oznanujoč „ave Marijo“ napotil nas je domov. Oh! kako nam je vtripalo sree bližajočim se domači hiši! In sosedovi otroci zagledavši nas jeli so nam nasproti klicati: „Le čakajte, doma se vam že šiba namače!“ To so bili res nevsmiljeni otroci ti sosedovi. Mi smo itak že trepetali samega strahu, ali zdaj je bilo naše stanje res neznosno, odkar smo slišali, da se „šiba namače“. Kaj je bilo storiti? Naravnost v hišo iti, ter očeta odpuščenja prositi bi bilo menda najbolje. Ne! Pripravnejše in mnogo previdnejše je bilo za hišnim voglom obstati, se zidu pritisniti ter na tihem opazovati, kakšen duh da veje okrog doma; — tako nekako rekognoscirali smo. O primernem trenutku smuknili smo potem v hišo na klop k peči, pa prav tiho dihali. Oh, ta strah! pa zakurjena peč, koga to ne bi ogrelo? No, konec vendar ni bil prehud, le nekaj trdih smo slišali, toda pri tem so oče pokazali tudi na prihodnost, rekoč: „Če se to še enkrat zgodi, bo pa ona-le pela“ (kažoč na brezovo olje, viseče nad kljuko).

Jaz za svojo osebo moram sicer priznati, da nisem bil nikoli pretepan od starišev, ali šibe sem se strašno bal. Če sem kje pri sosedu videl, da je „novo mašo pela“, koj so se meni usta zategnila na jok, nekaj od strahu, nekaj iz vsmiljenja do kaznovanega otroka.

Čestiti kolegje! tako nekako je bilo v časih naše mladosti, ali vsaj meni se tako zdi, da so nas imeli res „v strahu“; toda dan danes se mi vidi, da se je tudi v tej zadevi mnogo zasukalo, — žal — na slabejo stran! To ni moja osobna trditev, to je splošno mnenje. Se ve pa, da je še dovolj izjem, toda o teh govoriti ne zdi se mi potrebno, kajti reklo bi se mi, da vodo v Savo nosim.

Dan danes manjka deci najpotrebnišega, to je vbogljivosti in pokornosti, kajti znano nam je, da se brez teh dveh lastnosti v odgoji ne more prav nič doseči. Ali kdo je kriv, da postajajo otroci nevbogljivi? Odgovor na to pač ni potreben, ker prepričani smo, da nevbogljivost nastane le vsled napačne odgoje, ali recimo naravnost, ona se pri odgoji pospešuje. Stariši se čestokrat za to važno stran domače odgoje vse premalo brigajo, deloma iz nevednosti, deloma pa tudi zaradi pomanjkanja časa, slednje največ pri ljudeh delavskega stanu, kjer oče kot naravna avtoriteta le malo časa v sredini svoje obitelji biva. Predaleč bi peljalo, če bi hotel tu govoriti, kolike važnosti da je vzgoja otrok do prave vbogljivosti in pokornosti, le toliko bodi omenjeno, da iz vbogljivih otrok postanejo redoma v šoli dobri, pokorni učenci, iz šole stopivši pa srečni in zvesti državljani; toraj je že v obitelji vsajen temelj pravemu srečnemu državljskemu življenju. Smelo trdim, da navadno postane iz vbogljivega otroka priden mladeneč ali deklica, da v vbogljivosti vzrejeni sinovi postajajo dobro disciplinirani, hrabri vojaki, iz hčere pa pridne in pobožne žene in matere.

*) Pri zborovanju „Savinskega učit. društva“ dne 2. sept. 1883 v Gornjem gradu pred mnogobrojnim občinstvom govoril naučitelj Fr. Šorn.

„Kdor ne vboga, tepe ga nadloga“ pravi pregovor, ki je vzrastel v narodu le iz praktičnihkušenj. Kjer je vbogljivost, tam nahajamo red in snago, delavnost, točnost in navadno tudi pobožnost. Vbogljivost in pokornost nahajamo tam, kjer je pred vsem treba redu, točnosti in vstrajnosti, namreč pri vojaštvu v najsičajnejši meri. Se ve pa, da je tam vbogljivost navadno le iz strahu pred pretečo kaznijo, kajti tam se pravi le: „Biegen oder brechen“. Take vbogljivosti pri domačej vzgoji ne bomo zagovarjali, ali popolnoma ognjiti se je ne moremo, kajti kjer se z dobro besedo ne more doseči zaželjeni vspeh, tam naj pomaga ostrost, odmerjena po otrokovej individualnosti. Ko bode otrok začel uvidovati blagonosni namen očetove ali materine ostrosti, jel bode vbogati iz ljubezni do roditeljev.

Ali gospoda moja! radi bi slišali način, kako se imajo otroci doma vaditi vbogljivosti. Ne pričakujte od mene danes kake posebne — recimo — znanstvene razprave, ker za to se ne čutim zadosti zmožnega, tudi nam je pa zato čas le prekratko odmerjen.

Nayesti mislim le nekatere neprilike, ktere pri domačej vzgoji čestokrat opazujem, a ob enem hočem dodati svoje mnenje, kako bi bilo mogoče take napake odpraviti.

Začnimo pri očetu. Mož je popolnoma v redu ter vživa spoštovanje svojih sovaščanov; ima lepo posestvo, dolgove je poplačal, redi obilo in še dosti lepe živine, in — nu kaj bi ga dalje hvalili, dovolj je že, če povemo, da sedi v občinskem odboru in — krajnem šolskom svetu. Res ni napačen človek, ali kot očeta odgojevalca ga jaz ne morem pohvaliti, če tudi včasih slišim, da je baje na otroke „hud“. Zakaj ne? Mož je pred vsem velik skopuh. Davkov navadno ne plača prej, da mu eksekutor k hiši pride. Kislo se drži naš oče, tudi malo zabavlja, toda ne upa si prav; — krava se zapiše, mož rudečekapec pa odide. Koj potem pa začne mož razsajati po dvorišču, zmerjati na gosposko, da ga „dere“ in več takih budalosti. Grozi celo, da bode rudečekapec pri drugej priliki kar s cepcem (ka-li?) nagnal. Vse te zabavljice pa pridno poslušata petletni sinko in triletna hčerka, in to gotovo ne v svojo korist, saj sta se lahko prepričala, da njuni oče neče vbogati.

Drugikrat posipati je občinsko cesto, nu takrat se pa gospod odbornik kar naravnost odreče veleč, da ima lastnega dela dovolj, cesto pa le malokdaj potrebuje. Pred otroci se taki slučaji nikdar ne skrivajo, „saj je otrok še majhen in tega ne umeje“ — se sploh misli.

Kaj pa mati? Tudi pridna, skrbna žena je, saj njo stavijo drugim gospodinjam v zgled rekoč, da ona najlepše prešiče izredi, da napravi največ masla itd. Gospodinja je pridna, ali kot mati ima nekatere napake, kojih jej ne smemo odpustiti. Če ji mož od doma gredoč n. pr. izreče željo, naj bi se to ali uno po njegovem mnenju nujno delo storilo, ona mu pa v prisotnosti otrok to odreče, češ, da je še čas zato in še morda celo otrokom, katerim je oče zdaj to delo naročil, po njegovem odhodu, jim kaj druga ukazajoč, dovršitev zabranjuje, li sirota na ta način ni ne vedé z lastnim vzgledom gojila nevbogljivost pri otrocih?

Mnogi roditelji imajo pa čudno navado, da vsako dano povelje večkrat ponavljajo ali je vpletajo z raznimi pristavki misleč, dati povelju večjo moč in vrednost, a v resnici je le slabe. Če rečeš otroku: „Idi h kovaču in prinesi sekiro, katero sem dal napraviti“, ne potrebuje to povelje nobene besede več. Morda bi pa vendar še dobro bilo kaj pristaviti, škodovalo vsaj ne bi, n. pr. Imam nasekati nekaj stelje za potokom, pa brez dobre sekire ne morem, mudi se že, ker je blizu noč, toraj hitro hodi — itd. Nič od tega. Če ni posebnega vzroka, še rekli mu ne bomo, naj hitro hodi, saj to se samo ob sebi razume, če pa se le zakasni, poučili ga bomo, kadar se vrne.

Otrok mora vselej povelje hitro in veselo izvršiti, na to ga je treba že v prvih letih vaditi. Dolgo razlaganje in vtemeljevanje danega povelja je nepotrebno in škodljivo, recimo edino le, kaj ima storiti, vse drugo njega ne sme brigati.

Zopet drugod opazujem, da starši ne gledajo na to, da bi se dana povelja točno in brez odlašanja zvršila, a največje zlo je tam, kjer se radovoljno poslušajo ugovori otrokovi. „Zakaj pa tako? saj drugod nikjer tega ne delajo, samo pri nas.“ Tako in ednako se ugovarja in na tak način zabrede se kmalu tako daleč, da se djansko zvršujejo besede „starega Kranjca“, da „jajee več ko puta vé.“ Oče je siser strog, a le v jezi, in takrat po otroku vdari z vsako rečjo, ki mu v roko pride; ali ravno s tem si otroka spridi, kajti v bodoče se očeta res boji, toda začne se ga tudi ogibati, se skrivati, v sili pa iskati zavetja pri materi, kjer ga navadno prav lahko najde. Oče bodi sicer strog, a vsegdar miren, nikoli ne razburjen, kar se ve da ni posebno lahko, ali kaznovati vendar v jezi ne smeš. Potrpi malo, da doboedeš časa v premislek, vendar zaslužene ali morda že obljubljene kazni ne prizanašaj, kajti otrok se na to zanaša ter postane nevbogljiv. Menda največa napaka pa je ta, če oče otroka kaznuje, mati pa se huđuje ter dete zagovarja. Pri takih razmerah, če se na imenovani način potuha daje, gotovo otrok polagoma odreče pokornost roditeljema, meneč, da je vselej po nedolžnem kaznovan.

Odraščeni ljudje imajoči svoje pogovore ne jemljejo nikdar ali vsaj malokedaj ozir na to, da poslušaja nedolžni otroci njih pogovore, da celo vmešavati se v take mnogokrat strupene govorce jim dovoljujejo. Celo starši tako ravnajo. To je za mladino nevarnost, ki jih more voditi do npravstvene pogube, to je past, nastavljena za propast nježne nedolžnosti. Otrok vpletajoč se v take pogovore, šteje se odraslim človekom, torej misli, da sme početi, kar pri teh vidi. Čemu potem stariše slušati, če dete sprevidi, da zamore po svoji volji ravnati.

Ne obetajmo dalje otroku za storjeno delo nikakega plačila. Otrok naj sprevidi, da ima od roditeljev vso oskrb, obleko, hrano, stanovanje, in uči se naj starišem za vse to hvaležen biti, jih ljubiti ter iz čiste ljubezni njih povelja slušati. Matere kaj rade obetajo: „Le pojdi Jožek, ti bom potem nekaj lepega, dobrega dala.“ Otrok sluša in res obljubljeno plačilo dobi. V prihodnje pa že otrok naprej vpraša: „Kaj mi bote pa dali!“ Obljubi se mu zopet, ko pa je povelje izpolnjeno, mati pa nima za otroka nič pripravnega, toraj ga tolaži, da bo že drugokrat dobil. Ko mu pozneje mati zopet nekaj ukaže, takrat pa Jožek nikakor neče storiti v kljub vsem obetanjem.

Tako se ne vbogljivost pridno goji, da še več, otroci se od starišev uče lagati.

Skušnja nas uči, da je hvala vsakemu človeku bolj škodljiva ko graja, da, brezmerna in nezaslužena hvala deluje kakor strup. Kaj pa še le otrok, če že nas odrasle hvala pokvari. Ne hvalimo toraj dece za vsako malenkost, kajti to jo dela prevzetno, prevzetnež pa nikdar rad ne podvrže svoje volje komu drugemu, tudi starišem ne. Prevzetnež se za več šteje, kakor je v resnici, zato misli, da ga ves svet občuduje, če le kako malostno stvar zgotovi. Vzgojena prevzetnost opovira tudi poznejši pouk v šoli, ker tak mladič misli, da je že popoln in se mu ni treba dalje prizadevati. Kdo izmed čestitih kolegov se ne spominja iz dijaških let, da so prevzetni mladenči redoma najslabeje napredovali, zato pa je menda nastal nemški pregovor „Dummheit und Stolz, wachsen auf einem Holz.“

Tudi v omikanih obiteljih se mnogokrat nekaj nevarnega rabi pri odgoji otrok; roditelji se namroč otrokom zahvaljujejo, meneč, da jih na ta način vadijo olikanega vedenja, toda v resnici jih s takim ravnanjem spaciijo, da zahtevajo zahvalo, ki jim ne pristuje, da se štejejo potem z roditelji na eno stopinjo — in nasledek je, da njihovih povelj več z veseljem ne izpolnjujejo, ali celo jih prezirajo. „Pozabil sem“ pa je dovolj, da se otrok odreže. Zahtevati se pač mora, da otrok za vsako reč prosi in se za vsako stvar ali dobroto zahvali. „Küss die Hand mein braves Kind“ slišal sem reči svoje dni omikanelega gospoda svojeji 12 letni hčeri, ki mu je pipo prinesla. Lahko si mislimo, da je mož govoril bolj v šali, ali je pa hčerka to laskanje tudi kot šalo sprejela, bi pač dvomil.

Otrok mora vbogati iz čiste nehlinjene ljubezni do roditeljev, ne iz kterege drugega nagiba, namesto prilizovanja pa kaznujmo nevbogljive otroke največ s tem,

da jim odtegnemo svojo ljubezen, dokler je niso vredni. Če toraj hočemo, da bodo otroci vzgojeni v vbogljivosti, treba se je ravnati pred vsem po teh-le pravilih:

1.) Roditelji naj bodo svojim otrokom posnemanja vreden vzgled v vbogljivosti do svojih predpostavljanih.

2.) Vporabljeni je kratka i določna povelja, ki se imajo točno brez ugovorov spolniti.

3.) Bodi očetovo in materino ravnanje z otroci vsegdar v soglasju.

4. Ogibati se je daril za storjena dela, opuščati gre prepogosto hvalo, vselej pa zahvaljevanje od strani starišev.

5.) Roditelji bodite v očeh svojih otrok vedno visoko nad njimi, v nemajte jih za vse dobro, pravo in lepo, bodite resni, prijazni in strogi, pred vsem pa glejte in pazite na to, da se v vašej hiši natanjko spolnuje zapoved božja:

„Spoštuj očeta in mater, da dolgo živiš in se ti dobro godi na zemlji.“

Globanja.

(*Bolétus edúlis.*)

Učni poskus za srednji, oziroma višji oddelek.

Za uk se naj pripravi več mladih in starih globanj.

Kteri vé, kako se pravi tem rastlinam, ki jih tukaj vidite? — To so gobe ali glive. Kje pa rastejo gobe? — V gozdih, po pašnikih in po grmovju. Imajo gobe tudi korenine, deblo, listje in cvetje, kakor druge rastline? — Ne, one se razločujejo od vseh drugih rastlin. — Koliko delov razločujemo pri gobah? — Dva. Tretji del, neka mreža nitij, od katerih prirastejo gobe, je v zemlji skrit in se ne vidi. Pravi se mu steljka, ali micelij. — Kako podoba ima gornji del gobe? — Podoba klobuka ali marele. Temu delu pravimo klobuk. Ta del, za ktereга držim se imenuje držalec, bet, kocen, tudi rep. — Kako se pravi gornjemu delu? Kako spodnjemu? Kako onemu, ki je v zemlji skrit? — Imajo vse gobe klobuke? — Ne. (Učitelj pokaže rumeno grivo, *Clavaria fláva!*) Vidite, ta goba ima samó kocen, imenuje se rumena griva ali lesičji parkeljci.

Kteri pa vé, čemu so gobe? — Gobe so za jed. Res, gobe so tečna, toda zelo težko prebavljiva jed. Za jed pa so samo nekatere. Veliko gob je zelo strupenih, kakor n. pr. mušnica, ktero vsi dobro poznate. Hočem Vam jo tudi pokazati. Ima mušnica kocen in klobuk? — Da. Kakošne barve je klobuk? — Klobuk mušnice je rudeč in belo-pikast. — Kakošna goba je mušnica? — Strupena. Kako bomo imenovali gobe, ktere bi nam škodovale, ako bi je jedli? — Strupene gobe. Kako pa bodemo rekli gobam, ktere sô za jed? — Jedilne gobe.

Pozna kteri izmed Vas kako jedilno gobo? J! Pojdi sem in pokaži jo! — Dobro! Veš pa tudi, kako tej gobi pravimo? — Globanja. Pravimo še ji tudi vžitni goban ali jurčki, tudi vrganj. Pokaži kocen! — Klobuk!

Poglejmo si najpoprej kocen. Kako visok je navadno kocen? — 15 cm. Je tanek ali debel? — Debel. Je okrogel ali voglat? — Okrogel. Je kocen povsod enako debel? — Ne, na spodnjem koncu je debelejši. Kocen mladih globanj je jajčasto okrogel. To vidimo pri tej globanji. (Učitelj pokaže mlado globanjo.) Kake barve je kocen? — Bledorudečkaste. Kaj še opazimo na kocenu? — Da je z mrežastimi žilami opisan.

Ker je pri nekterih gobah kocen votel, bodemo tega prerezali, da se prepričamo, če je tudi tá votel! — Je votel? — Ne, on je poln. — Ponovi sedaj vse, kar smo o kocenu slišali. N! Jaz pa bodem napisal!

Globanja ima 15 cm visok, na spodnjem koncu debelejši kocen. Kocen je bledorudečkaste barve in z mrežastimi žilami opisan. Pri mladih globanjah je jajčast in pri vseh poln.

Kaj bodemo sedaj opisali? — Klobuk. Kake podobe je klobuk pri tej globanji? (okroglast.) Kake podobe pri tej? — Ploščast. Klobuk stare globanje ima o premeru do 30 cm. Kakošne barve je klobuk te globanje zgoraj? — Belkaste. Ta klobuk je od mlade globanje. Tukaj vidite klobuk stare globanje. Kakošne barve je? — Temno rujave. — Kaj vemo o barvi klobuka? — Potiplji sedaj površje klobuka! Kako se počuti? — Gladko in nekoliko mokrotno. Ponovimo sedaj vse o klobuko. Se zapiše!

Klobuk mladih globanj je okroglast, klobuk starih pa ploščast, ter se razširi do 30 cm v premeru! Na zgornji strani je klobuk mladih globanj bel, starih pa temnorjav. Površje je gladko in nekoliko mokrotno.

Poglejmo si sedaj spodnjo stran klobuka! Tukaj se nahaja neka tvarina, ktera je sestavljena iz zelo tankih cevi. Ta tvarina se imenuje plodna plast. Kako se nam vidi klobuk, če ga opazujemo od spodnje strani? — Kakor da bi bil luknjast. V teh cevkah se nahajajo klična zrna ali tros. Čemu je neki ta tros? Iz tega trosu zrastó nove gobe in sicer izraste iz trosu najprvo steljka ali micelij in ta še le požene „gobe“ kviško. So li te cevi tanke ali debele? — Zelo tanke. So povsod enako dolge? — Ne, proti kocenu so zmiraj krajše. Kakošne barve je plodna plast pri tej globanji? — Bela. Pri tej — Rumena. Kakošna pa pri tej? — Zelenkasta. — Plodna plast je pri zelo mladih globanjah bela, potem rumenkasta in pri starih zelenkasta. Pazite! Sedaj bodem skušal te cevi od mesa ločiti! — Kaj opazite? — Da se od mesa loči.

Vse to se ponovi in zapiše!

Na spodnji strani klobuka se nahaja iz zelo ozkih cevi sestavljena tvarina, plodna plast imenovana. V cevih se nahajajo klična zrna ali tros, iz kterega nove gobe izrastó. Plodna plast je najpoprej bela, potem rumenkasta in slednjič zelenkasta.

Pazite! Hočem klobuk globanje prerezati! Se je barva spremenila? — Ne. Morebiti se spremeni meso kocena. (Učitelj poskusi.) Kaj zapazite? — Da ostane meso belo. Kaj smo opazovali sedaj o globanjinem mesu? Se zapiše!

Če se globanja prereže ali pretrga, se meso ne spremeni, ampak ostane lepo belo.

Kakošnega duha je sirovo meso globanje? Duhaj! — Prijetnega. Kakošnega okusa? — Tudi prijetnega. Na kaj nas spominja okus sirovega mesa globanje? — Na orehova jedrca ali na mandeljce. Ker so tako prijetnega okusa jih po gozdih jedó tudi nektere živali n. pr. vevarice, jazbeci in druge. Kakošnega duha in okusa je sirovo meso globanje? Se ponovi in zapiše!

Sirovo meso globanje je prijetnega duha in prijetnega okusa; okus opominja na orehova jedrca ali na mandeljne.

Kje pa rastejo globanje? — Po listnatih in iglatnih gozdih. V katerem letnem času raste največ globanj? V poletju in v jeseni. Kdaj pa najraje rastejo? — Po dežju. — V nekterih letih rastejo globanje že meseca maja. — Kake koristi pa so globanje? — Njih meso daje okusno jed. Ako se globanje na tanko režejo in posušé se lahko dolgo ohranijo. Prestare globanje pa so zdravju škodljive; rade so črvive. Se zopet ponovi ter zapiše.

Globanje rastejo po leti in v jeseni po listnatih in iglatnih gozdih. One dajejo zelo okusno jed; posušene se dadó ohraniti za zimo. Meso starih globanj ni zdravo, rado je črvivo.

Na koncu popisa se naj učenci opozorijo na dva gobana, s kterima se lahko globanja zamenj, namreč na *Bolétus Satanás* in na *Bolétus lúridus*.

Klobuk *Bolétus Satanás*-a ima včasih nekoliko temnejše površje nego klobuk globanje. Plodna plast je rudeče barve, drugače pa sestavljena iz cevk, kakor pri globanji. Meso je belkasto, če se pretrga ali prereže, postane modro. Duha in okusa je ravno takega, kakor globanja. — Tega gobana prištevamo k najbolj strupenim gobam. Raste po listnatih in iglatnih gozdih združen z globanjo. — *Bolétus lúridus* je skoraj ravno tak, kakor *Bolétus Satanás*, le meso je rumeno in se spremeni v zeleno.

T. Godomerski.

Stroški za šolske stavbe na Štajerskem.

| | |
|---|--------------------------------|
| Od leta 1870—1883 znašajo stroški za šolske stavbe na Štajerskem skupaj | 2,712.613·82 ₅ gld. |
| V tej svoti je cesarskih darov | 29.057·22 gld. in |
| darilo dež. odbor. Scholz-a šolskemu okraju Voitsberg | 60.000·00 " |
| Toraj vseh daril skupaj | 89.075·22 " |
| Odstevši jih od prve svote ostane donesek davkoplačilcev | 2,623.556·60 ₅ gld. |
| Mesto Gradec je imelo stroškov | 665.818·00 gld. |
| Maribor pa | 90.000·15 " |
| Odstevši ta dva zneska skupaj z | 755.818·15 " |

od svote davkoplačevalcev, dobimo 1.877.738·45₅ gld.
kot doneske malih mest, trgov in kmetskih občin na celem Štajarju. — Nobenih stroškov v tem času niso imeli ti-le šolski okraji: Aflenz in Mautern na zgornjem in mesto Celje na spodnjem Štajarju.

Od gornje I. svote spada na slovenske šolske okraje:

| | | | | | |
|---------------------------------|-------------------|-------------|------------------------|------------------|-------------|
| Brežice | 35.944 | gld. | Cesarski dar | 650 | gld. |
| Celje (okolica) | 39.332 | " | " " " | 850 | " |
| Gornji grad | 18.337 | " | " " " | 900 | " |
| Gornja Radgona | 10.968·23 | " | " " " | 700 | " |
| Kenjice | 5.561·82 | " | " " " | 200 | " |
| Kozje | 19.336 | " | " " " | 500 | " |
| Laško | 42.027 | " | " " " | 200 | " |
| Št. Lenart | 2.518·20 | " | " " " | — | " |
| Ljutomer | 16.996 | " | " " " | 500 | " |
| Marenberg | 26.495 | " | " " " | 1.100 | " |
| Maribor (okolica) | 75.362·45 | " | " " " | 1.800 | " |
| Ormuž | 14.615·05 | " | " " " | 801·74 | " |
| Ptuj | 73.934·93 | " | " " " | 1.350 | " |
| Rogatec | 17.900 | " | " " " | 300 | " |
| Sevnica | 12.287 | " | " " " | — | " |
| Slov. Bistrica | 74.200 | " | " " " | 900 | " |
| Slov. Gradec | 470 | " | " " " | — | " |
| Šmarje | 31.250 | " | " " " | — | " |
| Šoštanj | 5.982 | " | " " " | 300 | " |
| Vransko | 9.525 | " | " " " | 200 | " |
| Svota | 533.041·68 | gld. | " " | 11.251·74 | gld. |
| Odstevši cesarski dar | 11.251·74 | " | | | |

Pride na slov. davkoplačevalce 521.789·94 gld.
Relativno je potrošil največ Slovensko-Bistrički (sploh pol. okraj Mariborski, najmanj pa Slov. Graški šolski okraj.

Ako v razmeri slovenskega in nemškega prebivalstva na Štajarskem razdelimo občno svoto doneskov davkoplačevalcev na 3 dele, t. j.

| | |
|---|------------------------------|
| 1,867.738·45 ₅ : 3 = 622.579·48 ₅ gld. in | |
| od te svote odštejemo gornjih | 521.789·94 " |
| tako se nam pokaže razlika | 100.789·54 ₅ gld. |

Za toliko so namreč slovenske občine v razmeri z nemškimi manje izdale z domače šole.

Kulturno-zgodovinska razstava v Gradcu.

Kakor v obče znano, je bila letos meseca julija in avgusta na spomin 600letnega vladanja Habsburžanov v Štajarskem v Gradcu velikanska kulturno-zgodovinska razstava, katero je obiskal gotovo tudi marsikteri naših čast. bralcev. Ker pa bi vtegnila tudi one, kateri iz enega ali drugega ozira niso priložnosti imeli, se te razstave vdeležiti, zanimivati, da o njej kaj natančnejega izvedo, podamo čast. „Popotnik-ovim“ bralcem v naslednjem kratek obris te razstave, kakor ga posnamemo iz hrvatskega „Napredka“.

Razstava je štela preko 5500 izložnin, ktere so bile porazdeljene na osem oddelkov, od katerih je obsegal:

- I. Prazgodovinsko in rimsko dōbo.
- II. Pahišno orodje in važnejše izdelke umetne obrtnije.
- III. Gospodarstvo, rudarstvo in železne obrtnije; obrt in umetne obrtniške izdelke; glasbo in merstvo.
- IV. Kiparstvo in slikarstvo.
- V. Arhivarije, mestne slike, tiskanice, novce, spomenike pravnega in upravnega življenja.
- VI. Orodje, heraldiko.
- VII. Cerkveno umetnost.
- VIII. Galerijo slik in svetinj.

I.

Prazgodovinska in rimska dōba zastopana je z 867 izložninami. Ta oddelek obsegal je obilico sekir in kladev iz kamena, posodo iz ilovice; predmete iz kovin, stekla, jantara in kosti; keltiški denar; tlōrise in slike.

V rimskem oddelku si vidil posode iz ilovice, stekla in kovin. Od teh so spomina vredne: skulptura, štev. 706, ki prikazuje rimskega poveljnika barbarske narodnosti; relief, štev. 708, ki prikazuje prizor, kako je Thetis utonila Achila v reko Stiks. Število 721 prikazuje spavajočega amora, izsekanega iz kararskega in štajarskega mramorja. Krasni so tukaj razstavljeni sarkofagi štev. 730 in 731, od katerih je vsak previden z nadpisom, in sicer prvi: M. VLP. TERTULLVS itd. a drugi: M. ARONJVS itd. Krasen je še mosajik-tlak štev. 743 in nagrobni spomenik štev. 865, postavljen rimskemu boritelju Aureliju Justinu.

II.

V tem oddelku je hotel razstavni odbor razstaviti pahišje iz vseh znamenitejših dōb toda ta namera se ni posrečila, kajti zbrati v deželi pahišno orodje iz davno minulih stoletij v zadosti obilnem številu je bilo tolikanj nemogoče, ker so mnoge dōbe o slogu zapustile v Štajarskeji zelo pomanjkljive sledi. Takó n. pr. gotika, ki je gotovo v času cesarja Friderika IV. lepo napredovala, pa preminila po silovitem uničevanju, deloma pa tudi zbog spremembe okusa. Gotika je tu zastopana z eno omaro z rezbarijami; s poklekalom, okrašenim z polihromnim plošnim ornamentom ter nekterimi manjšimi predmeti. A tudi od prve renaissance, ki je gotiko nasledovala, ter bogato cvetela ob času vojvoda Karola II., ohranjeno je v Štajarskeji malo tega za sedanjost.

V tem oddelku je bilo zastopanih 562 izložnin, katerih večina ima svoj izvir od 16. stoletja. Na teh izložninah se jasno videva, kakó je s 16. stoletjem splošen okus postal baroknim in kako je plemenita oblika renaissance podlegla prenapoljevanju; nu ne smemo pa tudi pozabiti, da tú nimamo opraviti samo z domačimi (štajarskimi) proizvodi, marveč tudi temi, ki so tuji in so le vže dalje časa v lasti Štajarcev; tako n. pr. „Landschadenbundebecher“, eden od najznamenitejših zlatarskih izdelkov Evrope. Ta vrē je v resnici čuden; visok je brez pokrivala 68.5 cm in pokrivalo 37 cm. Teža mu je 12.5 kg. Izdelan je l. 1508 od Nürnbergžana Jamnicera na Dunaju; a Štajarci ga hranijo kot svojo največo dragocenost.

Od skupine izložnin padalo je posebno v oči: postelj štev. 10 izdelana v gotiki mosajik-intarsijom; razpelo izdelano v 17. stoletju iz slonove kosti po nekem menihu,

ki ga je prodal za 12.000 gld., pozlačen vrč iz srebra, predstavljajoč grb mesta Leobna. Ta vrč je bogato eizeliran in dogotovljen l. 1708. O početku tega vrča je znano toliko, da je izdelan v proslavo godovnega dne vladarjevega; s tem vrčem nazdravlja leobenski župan na rojstni dan vladarjev zdravico vladarju, in potem potuje rečeni vrč okrog cele mize in izprazniti ga ima vsaki odbornik.

Na dalje je v tem oddelku izložena popolno vrejena soba nadvojvoda Jovana, v kateri se med drugim nahaja relief Semeringa. Ta relief ne spominjam morda zato, da ilustriram navod v dobah stila, marveč zaradi važnosti tistih v zemljepisnem poučevanju. Štajerska kmečka hiša je izdelana pe načrtu prof. Witta. Pred hišico šumlja potočič in brenči roj čebel, letelih v desno steječi čebelnjak. Na levo je postavljen mlaj. ozaljšan s pisanimi ruticami. Pohošje je originalno iz okolice Aussee-ja. Nje izložnik je grof Attems.

III.

Materijal, ki je dal štajerskej obrtniji neko posebnost, je železo. Rudarstvo je v Štajerskej starodavno, ako tudi ohranjeni spomeniki ne segajo dalje mimo polovice 15. stoletja nazaj. Ohranjen je dalje tlakoris solnin v Ausseeju datiran l. 1611. — Razstavljeni železarska dela segajo do 16. stoletja. Iz te skupine zasluđuje spomin vodotoč (kovaško delo) iz trga v Bruku, ki nosi napis:

„Im 1626 Jar

Von Gmainer Statt ich Erpavet war.“

Ta vodoiztočnik je poln napisov, od katerih bodi zaradi karakterističnega humorja omenjen ta-le:

„Destwegen bin ich
Worden graben.
Das man ein kielen
Trvnkh kan haben;
Und mag mich drinchken
Ohne Sorgen;
Hat man kain Geld,
So thve ich borgen.“

Premembe v okusu v teku minulih treh stoletij zamorejo se razločevati na ornamentacijah tu razloženih omrežij, dveri in raznih drugih železnih dekoracij. Spomeniki iz najsijajnejše dōbe obrtništva so cehovske blagajne, ki so čudovredno delo. Razstavljeni je v tem oddelku blagajna (škrinja) kovača iz Admonta, ki je izdelana v 16. stoletju. Tudi izdelki kositrarjev, zlatarjev in kotlarjev zasluđujejo spomin. Zadrūžnih vrčev (Innungsbecher) je tukaj kaj lepih iz 15. stoletja, nū večina jih je iz 17. Take vrče je ohranila do danes zadruga mizarjev v Vorau-vu in tesarjev v Radgoni, kovačev v Voitsbergu in pekov v Gradcu. Trdi se, da so ti spomeniki ostalih zadrug prenehali v 18. stoletju vsled tega, ker je v početku tega stoletja začela obrtnija propadati in zadruge so se jele deloma prezadolževati, deloma pa razhajati. — Izdelki industrije stekla, lesa in kosti ne segajo dalje od 15. stoletja. (Konec sledi.)

Narodno blago.

XVI.

Od kod so gobe.

Ljudska pravljica*), zapisal — pr —.

Gospod in sv. Peter sta po svetu hodila. Nekega dne prideta vsa spehana in trudna do borne kmečke hiše, ki je stala na samoti, in prosita gospodinjno kosila. Žena jima odgovori: „Rada bi vama postregla, če bi imela s čim, pa nimam. Kosilo

*) Iz Konjiškega okraja.

sta zamudila in zdaj res ne vem, kaj bi vama ponudila. Samo vogel črnega kruha še imam; tega vama rada dam, — in če hočeta, vama prinesem k suhemu kruhu studenčne vode.“ Gospod ji reče: „Daj žena česar premoreš, saj vidiš, da sva spehana in okrepcanja zelo potrebna.“ Na to jima veli gospodinja, naj stopita v hišo; ona pa gre po kruh in mrzle vode. Ko je postavila na mizo vrč z vodo in položila poleg vrča kruh, vzame Gospod nož ter si odreže suhega ovsnjaka. Peter pa tiho sedi in od strani gleda črnjak. Prigrizovaje kruh ter popivši kozarec studenčne vode, vpraša Gospod Petra: „Ali si ne boš vrezal ovsnjaka?“ Peter pa odgovori ves nevoljen: „Takšnega kruha še nisem jedel, pa ga ne bom!“ Gospod na to nič ne reče.

Popotnika se odpočijeta in Gospod se malo okreпча. Prej pa ko se poslovita od gospodinje in odideta, veli Mojster nebeškemu klučarju, naj zavije ostali kos kruha v robec, da ga dasta kakemu psu, ako nju sreča. Potem zopet potujeta svojo pot. Gospod hodi predi, Peter pa korači za njim. Glad je že začel Nebeškega vrtarja hudo stiskati, pred očmi se mu je jelo temniti. Zdaj prideta popotnika v velik gozd in silno lačen si Peter misli: „Kaj pa bi bilo, če bi vendar le poskusil kruha, saj ga še imam zavitega v robcu.“ In res, Peter odlomi košček suhega ovsnjaka in ga hitro porine v usta. Gospod pa, vsega vedoč, naglo Petra nekaj povpraša. Da mu je mogel odgovoriti, brž izpljune Peter grizljaj iz ust in mu odgovori. Tako je v usta pospravil in potem zopet izpljuval Peter ves kruh, kajti Gospod ga je vsakokrat kaj vprašal, kolikokrat je vzel košček v usta. Kraj gozda pride popotnikoma velik pes naproti in Gospod koj zahteva od Petra kruh, rekoč, da ga hoče dati psu. A Peter, ves v zadregi na pol glasno in jecljaje reče: „Mojster, ne huduj se nad menoj, kruh sem pojedel do zadnje drobtince.“ Gospod se oberne k Petru in ga posvari rekoč: „Peter ne bodi prezbirčen v jedilih, ne zarotuj se brez potrebe in ne izgovarjaj se za lažjo.“ Temu pa še pristavi Mojster: „Da se ne pogubi božji dar, ljubi krubek, ktereга si izpljuval, naj se zaseje za izpljunjenimi drobtincami posebna vrsta rastlin, ktere bodemo imenovali „gobe.“ Od tega časa so jele gobe rasti in še rasto dandanes, posebno v jeseni, kadar je vreme deževno in ne prehladno.

Dopisi.

Iz Brežic. (Zakasнено) (O krajno učiteljsko zborovanje). Letošnje skupno učiteljsko zborovanje za Breški, Kozjanski in Sevnški okraj vršilo se je 11. avgusta v Reichenburški šoli. Točno ob osmi uri zjutraj je predsednik, e. kr. okr. š. nadzornik gosp. Bl. Ambrožič zborovanje s trikratnim „hoch“ na Nj. Veličanstvo otvoril ter gospoda Franc Jamšek—a. nadučitelja v Reichenburgu. svojim namestnikom imenoval. Zapisnikarjem sta bila skoraj enoglasno voljena Josip Mešiček in Stanko Marin iz Brežic. Dnevni red nadeljevaje, naznanja g. nadzornik prav obširno svoje opazke, katerih si je pri letošnjem nadzorovanju nabral. Najprvo poroča, da so se o priliki praznovanja šeststoletnice pripadka Štajerske k Habsburški hiši pri vseh šolah vršile prelepe, navdušene svečanosti, pri katerih se je zopet učiteljem in učencem ponujena, lepa priložnost za vkorenitev in vtrditev ljubezni do domovine in zvestobe do vladne rodovine po vsej mogočnosti sporabila. Nadalje zagotavlja g. nadzornik, da šelstvo teh treh okrajev na poti vednega zboljševanja krepko naprej koraka, da so napredki posameznih šol v obče lepi in dobri, po nekod tudi prav dobri. Ko še govornik konečno po lanskem zborovanju došle postave in uredbe prečita in razpravi, nastopi g. Kunštič, učitelj v Sevnici in govori o prvem delu četrte točke dnevnega reda: „Kterih sredstev naj se učitelj poslužuje, da npravnost mladine pospešuje.“ Govornik je svojo nalogo v občno zadovoljnost rešil. Po precej zanimivi debati o tem predmetu, ktere se gg. Ornik, Dernač, Jamšek, Böhheim in Voglar vdeležijo, se od zбора sledeča načela kot sredstva za odgojo npravnosti odobrijo in prejmejo: 1. Učiteljev vzgled v šoli, v družini in v občini. 2. Izvrstno šolno vstrahovanje. 3. Podučljivo občevanje se stariši h koncu zboljševanje domače vzgoje. 4. Ustanovitev in redna vporaba šolski hin narodnih knjižnic. 5. Korenito, strogo po pedagogičnih načelih napre-

dujoče poučevanje vsih učnih predmetov, posebno pa verozakona, petja in telovadbe. 6. Ustanovitev napredovalnih šol za ljudske šoli odraslo mladino. (Po glasovanju z veliko večino sprejeta točka). 7. Odpošiljanje npravno zanemarjenih otrok v posebne zavode, katerih je treba v poboljšanje in rešitev takšne mladine ustanoviti. Drugo nalogo: „Kako se naj spisje v ljudske šoli obravnava“ razpravlja (nemški in slovenski) g. Šket s Pilštjanja. Razvitek cele naloge, izvestno pa praktičnega poskusa pregovora: „Kdor za smolo prime, osmoli se,“ sta bila zelo obširna in podučljiva. H predmetu še govorijo gg. Slanc, Marin in gđč. Razlag. Omeniti še je, da je gosp. Šket pri tej priložnosti navedel mnogo izvrstnih izrekov in nasvetov o spisju, povzetih iz spisov imenitnih pedagogov. O tretji zbornski nalogi: „Kteri pomen ima odgoja, šolskega vrta za kmetijstvo.“ sta govorila prav zanimivo gospoda Anton Skubec, nadučitelj na Bizeljskem in Franc Böheim, nadučitelj v Kozjem. Živahne in jako podučljive debate se vdeležijo gg. Dernjač, Böheim in Skubec; izvestno je nalogi zadoštoval g. Böheim s svojimi od zbora sprejetimi izreki, v katerih je pomen šolskih vrtov do malega razkrojil. Sploh so se vsa tri pedagogične naloge v vso zadovoljnost navzočih rešile. Predavanje je bilo razumljivo, gladko in jedernato; debate so se vršile vsestransko živahno in z nekako znotrajno navdušenostjo, iz česa je videti, da še učiteljstvo v resnici za stvar zanima, da dela rado in veselo, da si prizadeva neutrudno svojemu poklicu v čast napredovati. — Po vrlem, več ko pet ur trajajočem, dobro dokončanem delu se g. nadzornik zahvali vsim navzočim za tako obilno vdeležbo debat o vsakem predmetu dnevnega reda, kakor túdi referentom za njihov trud, ter spodbuja učiteljstvo k vztrajnemu napredovanju v odgojevanju duševnih moči.

Stanko Marin.

Iz Sevniskega okraja. 16. oktobr. (Iz v. dopis.) Časniki prinesli so veselo novico, da so naš presvitli vladar našemu nadučitelju g. Tomo Dernjač-u za njegovo mnogoletno povoljno delovanje na šolskem polju podelili srebrn križec za zasluge s krono. Dne 9. t. m. došel je dopis od okr. šolskega sveta, da se bo dekoracija 14. t. m. med 11. in 12. uro vršila. Omenjeni dan in o napovedanej uri zbralo se je v prvem razredu Sevniske šole mnogo članov kr. in okr. šolskega sveta, tržaške in okoliških občin, zastopniki vseh 5 šol tega okraja, uradništvo in duhovenstvo. C. kr. okr. glavar g. Rupnik med podobi cesarjevo in cesaričino omenjal je zasluge nadučitelja g. Tome Dernjača na šolskem polju. 41 let posvetil je vse svoje moči v to, da bi ljudstvo povzdignil na višjo stopinjo omike, 41 let vodil je našo mladino k zvišenemu smotru, npravnemu življenju, kar je gotovo prva podlaga vsakej državi. Ali on ni bil marljiv le v šoli, njegova delavnost segala je tudi zunaj šole. Pečal se je namreč s sadjerejo in bučelorejo. Ali te njegove zasluge celo presvitlemu cesarju niso ostale neznane, od cesarskega prestola samega prejme danes za 41letno patrijotično delovanje srebrn križec za zasluge s krono. Potem c. kr. okr. glavar pripne slavlencu zaslužen križec z voščilom, da bi prav veliko let njegove prsi kinčal ter mu služil v spodbujo daljnemu ravno tako plodonosnemu učiteljevanju. Slavljeneec se ves ginjen le v kratkem zahvali za to Najvišje odlikovanje ter prosi glavarja, naj to njegovo zahvalo do stopenj cesarskega prestola naznani. — Zdaj nastopi Reichenburški nadučitelj g. Fr. Jamšek ter spregovori v imenu učiteljstva Sevniskega okraja nekako tako le:

Prečastita gospoda!

Mili mi sotrudniki,

dragi mi drugi navzočniki z ljubo mladino vred!

„Učitelj, kteri vé svoje mladino za potrebno vednost in krepost oživljati, ji pa tudi moško vedenje in stancovitnost preskrbeti, tak učitelj je vreden sto centov zlata.“

Slomšek.

Še le pred dvema dnevoma izvedel sem iz prijateljskih rok, da se ima danes v prijaznej Sevnici nekaj posebnega vršiti, ob kateri priliki naj „nekaj besedic“ spregovorim.

Imamo okoli šestdesetletnega gospoda in moža v svoji sredini, kterega že pozna vsako dete v tem kraju. Je to prijazen, v službi osiveli nadučitelj Sevniški gospod Tomaž Dernjač. No, dandanešni ne prišteva se več učiteljstvu nesrečnim stanovom. vendar pa je in ostane jeden najtežavnejših poklicev, kajti „najhujša je otroška reja.“ Še enkrat tako težavno pa je službovanje ljudskega učitelja po dvojezikovnih šolah, kakoršne so pri nas, ker je nemogoče v tem vsem vstreci. in se prerado zgodi, da pride celo najprevidnejši in najmarljivejši — in to prav po nedolžnom — med dva kamna, kar večkrat jako boli.

Kakor pa je naš stan težaven, baš tako je on tudi važen, ne le za posamezne rodbine in občine, ampak tudi za celotni narod, za državo, kajti učitelj ljudstva je pred vsem poklican mlade državljane vzgojevati in podučevati po danih cesarskih postavah, tedaj po predpisanej poti, da bodo enkrat srečni in koristni članovi človeškega društva, — najtrdnjša podlaga vsakej državi.

Res težavni, a ravno tako imenitni in od pravih naobražencev tudi po vrednosti čislani stan izvoljil si si predragi mi sotrudnik in mnogoletni prijatelj Tomaž, kteremu boš zdaj že 42. leto posvečeval svoje duševne in telesne moči. Pa ker imaš odlične lastnosti, ktere Ti izpolnjevanje dolžnosti svojega stanu polajšujejo, tedaj smemo upati, da še boš nekaj let služboval.

Jedna takih lastnosti je ljubezen do mladine, ktera pa zopet ljubezen žanje, in na taki način ogrevaš Ti svoje solarčke, dá so dobri, voljni in delavni brez vsake prestroge prisiljenosti. Zato je pa v Tvojej šoli veselo in ako zapaziš, da otroci jamejo pešati, hitro jim priprežeš s kako šaljivko, uganko ali basnijo in življenje je med mladino vpihano. Ravno tak si v družbi; pa saj je veselo sree baje pol zdravja.

Ljubezen do mladine more pa le on imeti, kteri domače ljudstvo, svoj národ in lepo njegovo domovino ozir. očetnjavo ljubi in ki je iz srea vdan preslavnej vladarskej hiši, in te lastnosti kinčajo Te v polnej meri.

V veselju do šole in v ljubezni do svojih tovaršev prekosiš marsikterega izmed nas. Saj si prvi in zadnji v šoli, in ako je dan že kratek, nategneš ga z lučjo, s ktero se tolikrat v svojo šolsko izbo umakneš, kjer posvečuješ tudi svoje proste ure v prid mladini, v čast svojemu zavodu. Je pa tudi v Tvojih „registrah“ — taki red, kakor da bi čebele za mojstra imel.

Vsled zaupanja, ki imajo kolegi iz okraja v Tebe, izvolili so Te že v drugič kot strokovnjaka v okrajni šolski svet.

Za lepo, vbrano petje in orglanje bil si vsikdar vnet; temu pričajo šola, cerkev, društveno življenje in pa po družbi sv. Mohorja l. 1853 izdana „Šola lepega petja, v kteri se nahaja več prav ljubkih napevov od Tebe pesmam: „Srečni šolar“, „Deklica, ki je v šolo hodila“, „Anca in piščeta“, „Zapuščena sirotica“, itd. kar o Tvojej blagočutnosti svedoči.

Mnogo si že tudi storil za povzdigo sadjereje v tem kraju, in marsiktero drevo, ki danes rodi priljubljene voščenke, posadil in cepil si Ti. Celó s čebelorejo se pečaš, kar more mladini le koristiti.

Tako zaslužnega gospoda in moža dotične šolske oblasti ne morejo prezreti, ktere so Te res že v prejšnjem dobi s pohvalnicami in premijami odlikovale. A sedanjí dotični šolski sveti naklonili so Ti Najvišje odlikovanje sè srebrenim zaslužnim križcem s krono, kteri se Ti je sedaj na utrujena prsa po prec. g. e. kr. okr. glavvarju iz Brezice pripel, kteri naj Te tolaži o neizogibnih tužnih urah, kteri naj Te dela veledušnega nasproti svojim neprijateljem, brez kterih ni nobeden. — kteri zlahtnokovinasti križec naj pa Te tudi v prihodnje — še kot starčeka navdušuje za učiteljski stan, kteremu so naš presvitli cesar toliko naklonjeni, kar so pri Svojem zadnjem prepotovanju naše krasne dežele čestokrat pokazali.

Ta Tebi, predragi odlikovanec, izkazana čast pa prehaja posredno tudi na zavod Tvoj in Tvoje součiteljstvo, kakor tudi na celo šolsko občino Sevniško, ozir. kr.

šol. svet, kateri je vsikdar radodaren bil, kadar je šlo za privoljenje potrebnih sredstev in učil domačej trirazrednici; prehaja v drugej vrsti na vse one, kateri so in še bodo imeli čast in srečo biti kdaj Tvoji učenci, v tretjej pa na nas Tvoje kolege prisotne in neprisotne. V imenu zadnjih čestitam Ti tedaj, predragi starosta naš, prav po prijateljsko k tej redkej dekoraciji. Bog poživi odličnega učitelja, zadovoljnega supruga in srečnega očeta Tomaža Dernjača! Živijo!“

Popoldne bil je odlikovancu na čast skupni veliki obed, ktereга se je tudi c. kr. okr. glavar udeležil. Vrstili so se med obedom govori, zdravice in pevanje. Vladovalo je povsem neprisiljeno prijateljsko razgovarjanje. To je bil veliki učiteljski dan Sevnškega prijaznega okraja, ki ostane vsem navzočim nepozabljiv.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je občini Pilštanj (okraj Kozje) 100 glđ. za zveksanje šolskega poslopja.

[Cesarjevič Rudolf] izdal bo novo obširnejo izdajo popisovanja svojega popotovanja po Jutrovem v nemškem in tudi v českem jeziku. Podobe za nji slika slavni umetnik Panzinger. Izdajo prevzela bo neka dunajska firma.

[Pisateljska plodovitost] Izmed Slovanov se bodo gotovo Poljaki v prvi vrsti zamogli ponašati, da je z njih vrstev pošel mož pisatelj, ki ni samo v duhovitosti prehitel mnogo ostalih sovrstnikov, marveč tudi napisal in vstvaril svojemu narodu sam celo bibliotheko. Ta mož je slavni Kraszewski, prebivajoč v Draždanah, čegar 50letna delavnost na slovstvenem polju se je l. 1879 z sovdeležbo vseh Slovanov svečano praznovala v Krakavi. Že takrat je bilo po bibliografu izračunjeno, da je Kraszewski do tega časa napisal 188.277 tiskanih strani, ali 11.768 pól, in poljski list „Petrogradski tednik“ je pisal: „Kó bi kdo črke prešteval, bilo bi jih nad deset milijonov, ko bi črnilo odvlažil, bilo bi ga več desetlin loncev, ako bi peresa (gosja) zbral, zamogel bi s tisočeriini krilami z Varšave v Ameriko poleteti, in ko bi papir nako-pičil, zamogel bi katerim si bodi vgljednemu mestecu vse hiše od vrha do tal in od znotraj oblepiti, in ko bi vse misli spravil na eden trg, bil bi trušč in lamot na milje daleč se razlegajoč.“ Takó se je pisalo že pred leti samo o njega tiskanih delih in če se še omeni, da častiti Nestor še odslej vedno tako marljivo deluje in da je poleg vsega napisal v tem času gotovo okrog 200.000 zasebnih pisem, pa je pred nami mali obraz duševne delavnosti možá, ki ni samo ponos in čast naroda poljskega, marveč tudi dika vsega Slovanstva. Naj ga ohrani Bog še mnogo let!

[Drugi zvezek Avgusta Armina Lebana „Sklađeb“] pride prihodnji mesec na svitlo. Zvezek le ta, broječ nekaj mešanih, moških zborov in en samospjev bode stal po pošti 40 kr. „Na ogled“ se zvezki ne bodo pošiljali. Naročnino prejema vrednik in žaložnik Janko Leban, učitelj v Lokvi (Cognale, via Divača, Küstenland).

[Prebivalstvo v zedinjenih državah] znašalo je po zadnjem brojenju ljudstva 1880 l. 50.155.783 duš. Od teh je bilo 43.475.840 domačih rojakov 6.679943. pa zunaj držav rojenih. Béli so šteli 43.402.970, barvanci pa 6.580.793 glav. Moško prebivalstvo brojilo je 25.918.820, žensko pa 24.636.963 oseb. V celem prebivalstvu bilo je 105.465 Kitajcev in 66.407 Indijancev.

[Koliko je brzojava napelanega?] Na Nemškem imajo brzojavne žice 260.636 kilometrov, od teh 37.604 pod zemljo. Na Ruskem 223.538, od teh 250 pod zemljo; na Francoskem 211.607 (11.656 podzameljske) in na Laškem 89.150 kilometrov. Na Nemškem ima že vsakih 4388 prebivalcev svojo telegrafično postajo, na Francoskem 6442 in pri nas v Avstriji pa 8534. Še bolj zanemarjeni so Rusi, kajti tamkaj se še le na vsakih 27.091 ljudi po jeden brzojavni urad nahaja. Kakor svoje dni milo (žajfa), tako je dandanes telegraf za duševni razvitek narorodov merodajen.

[Geolog (zemljioslovec) Barrande] poklonil je pred svojo smrtjo kraljevemu češkemu muzeju svojo bogato zbirko, ki se ceni mnogo nad 300.000 gold. Iz Angleškega se mu je za njo 30.000 funtov sterlingov ponujalo. Zbirka je bila zavarovana za 180.000 gld. Barrande, po rodu Francoz, je ves čas svojega življenja Čehom posebno sočutje skazoval, s tem si je pa tudi njih vedno hvaležnost pridobil. „Slov.“

[Požar v šoli.] Kakor se je 17. t. m. iz Londona brzojavilo, je v neki šoli v Waterburg-u v severnoamerikanski državi Connecticut ravno med poukom ogenj nastal in se naglo in močno razširil. Učitelji so si sicer na vso moč prizadevali, navzoče otroke, katerih je bilo 600, rešiti, pa ker je ogenj zmeraj huje naraščal, jih otroci niso slusali več in nastala je taka gnječa, da je bilo 20 otrok mrtvih, 80 pa težko ranjenih. Šolsko poslopje je do tal pogorelo.

[Odbor ptujskega učiteljskega društva] je sklenil razpis za spise: „Slomšek kot pedagog“ do konca mesca julija 1884 podaljšati, ker se je ta želja od mnogih strani izrazila. Došli spisi se bodo med tem gospodom oceniteljem poslali, a nagrada se bo v prihodnjih počitnicah razdelila. Poudarjati je treba, da pisatelj zna biti vsakega stanu, ne samo učitelj, in želeti je, da bi se oglasilo več pisateljev. Dozdaj je društvo dobilo dva spisa. — Slovenske časopise prosimo, te vrste ponatisniti.

France Žiher, predsednik.

[Največje orglje.] ki so se kedaj naredile, zgotovil je ravnokar orgljar Walker & Comp. v Ludwigsburgu. Orjaško delo namenjeno je za veliko stolico v Rigi. Orglje imajo 7000 piščal, 124 glasov s 174 registri, zvezami, vlaki in podnožniki. Več naraščalov (Schwellwerk) omogoči naraščanje in pojemanje glasú z neverjetnim včinkom. Mehov bi nihče ne mogel goniti; zato jih pa goni mašina, ki je za štiri konjske sile močna. Oralje so 20 metrov visoke, 11 metrov široke in 10 metrov globoke. Največja lesena piščal je 10 metrov dolga in ima za 2000 litrov v vsebine, najmanjša pa, ki kakor nalašč največji na podustji sloni, komaj poldrugi centimeter dolga in ima jako malo vsebine. To orgljevišče, ki je tudi velikanske orglje za Ulm, Boston, Reval in Petrograd napravilo, delalo bo nove orjaške orglje za stolico v sv. Štefanu na Dunaju.

(„Slovenske pesmi“) za sopran, alt, tenor in bas. Tako je naslov zbirki napevov (II. zvezek) za mešan zbor ali četerospev, ki jih je vglasbil in te dni v lastnej zalogi pri Engelmanu v Lipskem na svetlo izdal naš priljubljeni skladatelj g. dr. Benjamin Ipavec. Ta zbirka obsega napeve: 1. „Kadar mlado leto“, besede S. Jenkove; 2. „Ne zveni mi“, besede S. Gregorčičeve; 3. „Rožici“, besede A. Okiškega; 4. „Leži polje ravno“, besede S. Jenkove in 5. „Na Savskem bregu“, besede Andrejčkovega Jožeta. Dobivajo se te skladbe, ktere prav gorko priporočamo, po 60 kr. zvezek pri lastniku v Graecu (Carl Ludwig Ring 4)

(V Petrogradu) je mestni svet sklenil osnovati meščansko šolo, ktera se bode imela zvati po umrlem pesniku: Turgenjev-ova meščanska šola.

[Podučiteljev ni več na Kranjskem.] Poslednji čas je bilo ime „podučitelj“ na Kranjskem le še v glavnem mestu — v Ljubljani — in sicer pri mestnih ljudskih šolah; a slavni, domoljubni mestni odbor je v seji v 28. dan septembra t. l. plače mestnih ljudskih učiteljev in učiteljic vpravil, ter ime „podučitelj“ popolnoma odpravil.

[Južnoštajerski koledar] za na steno v nemški in slovenski izdaji za l. 1884 dobi se pri našem založniku, Janez Leon-u v Mariboru po 25 kr. (Glej inzerat v zadnji številki).

[Vabilo.] Učiteljsko društvo za Mariborsko okolico imelo bode dne 8. listopada o 1/2 11. dopolne v Leitersberškeji šoli v Mariboru svojo redno zborovanje, pri katerem bode gospod profesor L. Lavter govoril „o računanju na I. stopnji.“ K obilnej vdeležbi uljudno vabi

Odbor.

[Vabilo] k zborovanju Ptujskega učiteljskega društva dne 8. novembra 1883 ob 10. uri dopolne v okoliški šoli. Vzpored: 1. Zapisnik in dopisi, 2. Lepopisje, ref. Löschnig, 3. Poročilo g. Robiča o letošnjem tečaju na vinorejski šoli v Mariboru, 4. Nasveti, K obilnej vdeležbi vabi

Odbor.

[Vabilo.] „Celjsko učiteljsko društvo“ imelo bode svoj mesečni zbor dne 8. nov. t. l. ob 11. uri dopoldne v okoliškeji šoli v Celju. Vzpored: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo o letošnjem zborovanju „štajerske učiteljske zveze“ v Mariboru. 4. Psvetovanje o tem, kako bi se olajšave o šolskem obiskovanju (ukaz min. za uk in bogočastje z 8. jun. 1883. l. št. 10618. V. k § 21. postave z 2. maja 1883. l. drž. zak. št. 53.) šolskemu napredku najugodnjeje izpeljale; kako naj učitelj na to vpliva 4. Nasveti. K obilnej vdeležbi vabi vljudno Odbor.

[Vabilo] „Konjiško učiteljsko društvo“ bode dne 8. listopada t. l. ob deseti uri dopoldan v Konjicah zborovalo. K obilnej vdeležbi prav vljudno vabi Odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

Gospod Alojzij Grabner, postal je nadučitelj v Radgoni; g. Domiejan Serajnik, učitelj v Konjicah pride za nadučitelja na Ptujsko goro; g. France Fridl, učitelj pri sv. Miklavžu na dr. polju, gre za učitelja k sv. Barbari v Halozah; g. Ivan Kern, imenovan je nadučiteljem, g. Franc Gros, učiteljem in gdč. Amalia Drenig, poduč. na lj. šoli Terbovlje — Vode; Jože Topolovšek, pa učiteljem v Svetini nad Celjem. Gosp. Jože Juvan, učitelj na Rojski gori je prestavljen k sv. Vrbanu blizo Ptuja; g. France Zađrayec pa od sv. Vrbanu k sv. Andražu v sl. gor.; gdč. Ludovika Blagotinšek, pl. Kaiserfeld, dosedaj podučiteljica v Sevnici, pride v Maria-Grün poleg Gradca. Učiteljica ročnih del je postala gdč. Terezija Aufrecht, na predmestni šoli pri sv. Magdaleni v Mariboru; gdč. Marija Zotter pa za šoli Vojnik — Novocerkev.

Listnica.

Gosp Fr. J. v R.: Drugo porabili, a „naloge“ nam ne ugajajo. Prosimo kaj drugega. — G. M. K. v C.: Prav imate; v sedanji obleki res ni za ta ljubi svet, kajti na večih mestih mu je pretrgana logična nit. Sploh pa se razprava tudi ne vjema z nadpisom. Ne zamerite, pa mi pošljite kaj drugega! — G. T. Godomerski: Še enkrat, zakaj se skrivate pod zmišljenim imenom? „Pravljic“ preje ne moremo priobčiti, dokler nam ne naznanite, kje si jih narod pripoveduje. — G. J. K. v Lj.: V tej obliki ni mogoče; oprostite! G. J. K. v L. Presrečna hvala. Le večkrat kaj! Č. gg. poročevalce naše prav vljudno prosim, da nam bolj redno dopisovati blagovolijo, kajti zastarele stvari so le malokdaj zanimljive.:

Razpis učiteljske službe.

Na petrazredni ljudski šoli v **Konjicah** je umestiti učiteljska služba po III. plačilnem razredu.

Prosileci naj pošljejo svoje dokumentirane prošnje po predpisani poti do 15. novembra t. l. krajnemu šolskemu svetu v **Konjicah**.

Okrajni šolski svet v Konjicah, dne 3. okt. 1883.

Predsednik:

Haas s. r.